

tal kunne finde Sted til Domstolene herhjemme. — Med Hensyn til det andet Punkt, nemlig Spørgsmaalet om, efter hvilken Ret Konsulerne skulle domme, turde det vel nok betragtes som en Selvfølge, at en dansk Dommer ikke kan domme efter anden Ret end dansk Ret, hvad det som bekendt dog ikke falder sammen med dansk Lov, thi dansk Lov og Ret indbefatter jo meget andet end de danske Lovbestemmelser; det indbefatter nemlig ogsaa Hensynet til fremmed Ret og alle de Tilfælde, hvor det findes rigtig, at Forholdet skal bedømmes efter fremmed Ret. Det indbefatter ogsaa Retsældvaner, hvorom der mange Gange i disse Forhold vil være Spørgsmaal, og det indbefatter endelig Hensynet til Forholdets Natur og Billighed — som det i Lovforslaget henvises til — i alle de Tilfælde, hvor de positive Bestemmelser ikke udelukke det. Det er altsaa det, der paa Forhaand skal betragtes som en Selvfølge, at den danske Konsul paa et saadant Sted maa domme efter dansk Lov og Ret i denne vide Betydning, og i og for sig kan man sige, at der egentlig heller ikke er udtryk andet ved den Formulering, som Lovforslagets § 4 har i saa Henseende. Thi alt, hvad der hedder „Ret og Billighed“, „danske Love og de paa Stedet eller for Sager af den Natur gældende Sædvaner“, er indbefattet i dansk Ret — i en vis Rækkefølge i alt Fald. Smidlertid kan jeg ikke nægte, at jeg er noget i Tvivl om den Formuleringens Rigtighed, der her er valgt. Man kan vel nok af de Bemærkninger, hvormed Lovforslaget er ledsaget, og af den Måde, hvorpaa Bestemmelserne ere stillede op, den Orden, hvori de følge, se, at det ikke er Meningen, at Konsulerne skulle være bundne til dansk Lov og Ret paa samme Måde som en dansk Dommer her hjemme. Meningen er, synes det, nærmere den, at det, han først og fremmest skal følge som Retsnorm, er Billighed og Ret, hvad der i denne Sammenhæng nærmest betyder naturlig Ret og Billighed og saa blot paa, at det ikke kommer i Strid med de danske Love og Sædvaner, der gælde paa Stedet eller for Sager af denne Natur. Man ser ogsaa af de Bemærkninger, hvormed Lovforslaget er ledsaget, at noget saadant omtrent er Meningen. Det skal ikke just komme an paa en korrekt Anvendelse af de danske Love og den gældende Ret, men det maa ikke komme i ligefrem Strid med de danske Love; derfor hedder det „efter bedste Skønne i Overensstemmelse med de danske Love.“ Nu kan jeg saa udmærket godt forstaa, at man her maa tage Hensyn til og gøre nogle Væmpelser i den almindelige Pligt

for Dommere, idet vi jo ikke kunne forudsætte, at Konsulerne ere kyndige i særlig dansk Ret, og derfor maa gøre Væmpelser i den Retning, at man maa erkende ham for ansvarlig — ellers vil man sandsynligvis ikke faa ham til at overtage saadanne Hverv — naar han blot har dømt efter bedste Skønne, selv om det ikke er i en saadan Overensstemmelse med den danske Ret, at en virkelig dansk Domstol her hjemme vilde have dømt paa samme Måde; ja selv om en dansk Domstol her hjemme vilde have sagt: det er urigtigt, ukorrekt og maaste endogjaa er meget fejlagtig Anvendelse af den Ret, som skulde komme til Anvendelse paa disse Forhold. Jeg indser saa godt, at man maa gøre det Væmpelse, at man ubetinget erkender ham for ansvarlig, naar han har dømt efter bedste Skønne om den Ret, der skal komme til Anvendelse, men jeg indser just ikke Nødvendigheden af, at man med det samme skal sige, at den Afgørelse, han træffer efter sit bedste Skønne, og som maaste er urigtig og ikke i Overensstemmelse med dansk Ret, skal være gyldig og vedbliver at være gyldig, ogsaa naar den appelleres til danske Domstole. Det synes imidlertid af de Bemærkninger, hvormed Lovforslaget er ledsaget, at fremgaa, at man mener, at Landsoverretten eller Højesteret, naar de komme til at paa-domme saadanne Sager, heller ikke skulle domme korrekt efter dansk Ret, men blot prøve, om han eller de have handlet efter bedste Skønne og ikke underkendt hans Afgørelse, naar den ikke kommer i ligefrem Strid med dansk Lov, selv om den maatte være, at den var fejlagtig. Det er noget, som jeg for det første ikke mener er rigtig klart udtalt i Lovforslaget, thi hvis det da virkelig er Meningen i saadanne Tilfælde at forvandle vore Appeldomstole til en Kasationstret for evidente Fejl in jure, altsaa i Retsspørgsmaal, mener jeg, det maatte udtrykkes mere klart, end det er sket. Dernæst forekommer det mig ogsaa at være for meget. Det er mere, end man med Grund kan gøre som Konsekvens af det Hensyn, man maa tage til Konsulernes sandsynlige Mangel paa Kendskab til dansk Ret. Det forekommer mig ikke, at man kan drage anden Konsekvens deraf end, at han maa være ansvarlig, naar han har dømt saa godt, han kunde, men den kyndige danske Domstol, der som Appeldomstol staar over ham, maa være — forekommer det mig — berettiget til at sætte en virkelig Retsafgørelse i Stedet for hans ikke rigtige, om end undskyldelige og letforklarlige Afgørelse. Det forekommer mig heller ikke, at man ved at binde sig til Ordene i Forordningen af